

Teknolojinin K r( k)lediği Bir Alışkanlık “Sözlük Okuma”

Erdoğan BOZ

Çok yaygın olmasa da eskiden beri eli kalem tutanlar arasında bir “sözlük okuma” alışkanlığının var olduğunu biliyoruz. Sadece bu mu? Sözlük ezberlemek diye bir kavramımız daha vardı. Bugün teknolojik gelişmeler, birçok şeyi değiştirdiği (formatladığı) gibi d n n çok değerli alışkanlıklarını da kültür dünyamızdan alıp götürdü.

Ancak çaresiz değiliz. Bu handikaptan kurtulmak için evrensel bir tecrübeye dayanarak çıkış yolunu bulabilmek mümkün. Mevlana’nın dediği gibi “D n d nde kaldı cancağızım, bugün yeni şeyler söylemek lazım.” Sanırım bizim yeni şeyler söylemenin yanında yeni şeyler de yapmamız gerekiyor. Bunun için işe durum tespiti yaparak başlamak en doğrusu. Elektronik sözlüklerin basılı sözlüklere galip geldiği bir ortamda artık sözlük okuyan kalmış mıdır, daha önemlisi sözlük okumaya ihtiyaç var mıdır? Bu sorulara cevap bulmamız gerekiyor.

Bu soruların cevabına geçmeden önce sözlük okumaya ilişkin birbirinden farklı görüşleri hatırlayalım.

Sözlük okumanın yararını savunanlar için, bu çok yerinde bir eylemdir. Söz dağarcığını geliştirir ve kişiye sözcüklerin anlam inceliklerini  ğretir. Söz dağarcığının genişlemesi yoluyla da insanın derin düşünce üretme ve olaylar karşısında  oz mler önerme kabiliyeti artar. Bunlardan başka eğlenceli bir iř olarak insana keyif verir,  detada bir oyun gibidir. Hele yabancı dil  ğretiminde üzerine yoktur. Kimileri sözlükleri roman gibi okuyup zevk aldıklarını söylerler. Çağdaş  ğitimciler ise sözlük okuma alışkanlığının, ana dili  ğitiminde çok yararlı olacağını savunurlar. Sözlük okuma konusunda öyle ileri gidenler vardır ki onlara göre kitap (roman vs.) okumak çok meşakkatli bir iştir, bunun yerine sözlüğü açıp kelimelerin anlamlarını okumak daha avantajlıdır.

Osmanlı dönemindeki onlarca manzum sözlüğün okunmak için yazıldığını unutmamalıyım. Farsça-Türkçe ve Arapça-Türkçe olarak yazılmış bu sözlükler uzun yıllar medrese öğrencileri tarafından ezberlenmiş ve yabancı dil öğretiminin vazgeçilmez malzemesi olarak kullanılmıştır. Tuhfe-i H sam  ile başlayan bu  ğitim yöntemi Tuhfe-i şahid  ile zirveye oturmuş ve Subha-yı Sıbyan ile gelenekselleşmiştir.

Muhaliflere gelince sözlükler okunmak için değil bakılmak için yazılmış metindir. Referans kaynağı olarak merak edilen, tereddüt edilen veya bilinmeyen bir konu için

gerektiğinde müracaat edilen eserlerdir. İstifade bittikten sonra kaldırıp raftaki yerine konulurlar. Sözlükler, her gün okunacak ve takip edilecek metinler değildir.

Bunların dışında bir üçüncü görüş daha vardır ki onlar sözlük okumaya karşı çıkmasalar da işin sözlük okumayla sınırlı kalamayacağını, muhakkak kaliteli eserlerin okunması gerektiğini savunurlar.

Bugün bu tartışmalar nerdeyse bitmiş gibidir. Bunun başlıca nedeni yukarıda işaret ettiğimiz üzere teknolojik gelişmelerdir. Hemen herkesin bilgisayar ve/veya akıllı telefonlar yoluyla gerek çevrim dışı (kapalı) ve gerekse çevrim içi sözlüklere kolayca ulaşabildiğini görüyoruz ve artık çok az kimsenin basılı sözlükler kullandığına şahit oluyoruz. Bu durumda zaten çok düşük düzeyde süregelen sözlük okuma alışkanlığı neredeyse yok olmak üzeredir.

Gelecekte basılı sözlüklerin durumunun ne olacağı sorusunu, bu vesileyle bir kere daha gündeme taşımakta fayda var. Basılı sözlükler artık müzeli mi olacaklar? Böyle iddialı bir soru, duyarlı zihinleri sarsıyor. Ancak değişen hayatın gerçekleri de ortada ve suların yokuşa akmadığı da aşikâr. Sözlük kullanma alışkanlıklarımız değişecek ve elektronik sözlükler hayatımızda daha çok yer alacak.

Bundan böyle basılı sözlüklerin hayatımızda daha az yer tutacak olması, sözlük okurları için kolay alışılabilecek bir durum değil elbette. Basılı sözlüklerin bir roman gibi okunabilmesi, sadece bakılmak için bile olsa ele alınıp sıcaklığının hissedilmesi artık hayal olmuş gibidir. Buna karşılık elektronik sözlükler, kuşatılmaz ve teknolojik aletler gibi soğukturlar. Onlar bakılmak için yazılmıştır ve çoğu kere (bir metin gibi) okunmazlar.

Tam da her şey bitti derken elektronik sözlükler, özellikle sosyal medya sözlükleri (mizah sözlükleri) sözlük okuma adına sevindirici bir gelişmeye kapı açtılar. Evet, geleneksel sözlük okuma biçiminde olmasa bile bu sözlükler, ciddiye alınabilecek sayıda sözlük okurlarına sahip oldular. Çok yazarlı bu sözlüklerin aynı zamanda çok okurlu oldukları da bir gerçek. Hemen her gün binlerce sözlük takipçisinin yüzlerce girdiyi (entri) okuduklarını biliyoruz. Bütün eleştirilere rağmen bunun çağdaş anlamda bir sözlük okuma biçimi olduğunu kabul etmeliyiz. Bu anlamda teknolojinin sözlük okumayı kolaylaştırdığını ve hatta teşvik ettiğini söyleyebiliriz.

Sözlük okumanın kabuk değiştirdiği böylesi bir ortamda, teknolojinin günlük hayatımızdaki birçok şeyi yeniden şekillendirdiğine şahit oluyoruz. Burada bize düşen görev, teknolojiye direnmek veya eskiyi zorla sürdürmeye çalışmak değil, teknolojik gelişmelere uyum sağlayarak eskinin çok faydalı alışkanlıklarını devam ettirmek olmalıdır.

Günümüz insanı sözlüğe ilişkin bütün ihtiyaçlarını elektronik sözlüklerden temin ediyor. Gelecekte az sayıda da olsa basılı sözlükler olacak, onlar eskinin unutulmaz bir hatırası olarak küçük bir alanda işlevlerini yerine getirecek ama asıl işlevleri artık elektronik sözlükler üstlenecektir. Sonuç olarak sözlük okuma alışkanlığının yararına inanıyorsak bu eylemi elektronik sözlük ortamına taşımak zorundayız.